

УДК 378.013.015.22 : 57.081.1-053.4

Вашак О.О.

м. Полтава

Особливості проблеми підготовки майбутніх вихователів до екологічного виховання дошкільників на засадах етнопедагогіки

Важливою проблемою системи національної освіти є забезпечення природовідповідності всіх її компонентів, що є особливо актуальним в умовах забрудненого навколишнього середовища, порушення екологічної рівноваги, зменшення здатності природних комплексів до самовідновлення. Глобального значення, в цих умовах набуває екологічна освіта, спрямована на формування у людей різного віку екологічного світогляду, що відображає соціальний досвід взаємодії з довкіллям на принципах гуманізації і гармонізації. Визначальну роль у розвитку екологічного світобачення людини відіграє дошкільна освіта, ефективність якої залежить від професійної готовності майбутнього педагога до екологічного виховання дітей, що ґрунтується на вміннях поєднувати сучасні наукові підходи з просвітницькими педагогічними надбаннями українського народу.

Проблема підготовки фахівців дошкільної освіти широко висвітлюється у сучасних працях відомих науковців Г. Беленької, О. Богініч, Т. Жаровцевої, М. Машовець та ін. Вивчаючи теоретичні та методичні аспекти природознавчої та екологічної підготовки майбутніх педагогів, вагомий внесок у науку зробили науковці Т. Анісімова, О. Біда, В. Вербицький, Н. Лисенко, Г. Пустовіт, О. Плахотнік та ін. Так, аналіз літератури свідчить, що окремі складові процесу екологічного виховання дошкільників входять до кола актуальних питань сучасної педагогічної освіти майбутніх педагогів. Саме сучасна педагогіка додала низку нових підходів щодо екологічного виховання

дошкільників, де дитина і природа розглядаються як цілісність (Н. Кот, Н. Лисенко, В. Маршицька, З. Плохій, Н. Яришева та ін.).

Незважаючи на широкий спектр наукових досліджень у цьому напрямі та вагомий внесок згаданих вище авторів, проблема підготовки педагога-вихователя до екологічного виховання дошкільників вивчена недостатньо, що негативно позначається на професійному становленні фахівців з дошкільної освіти. Недостатньо вивченими є можливості використання педагогічних здобутків, звичаїв та обрядів українського народу з метою підготовки майбутнього педагога до екологічного виховання дітей дошкільного віку. Складність вирішення даної проблеми посилюється багатьма суперечностями, зокрема:

- між потребою суспільства в підготовці майбутнього вихователя до екологічного виховання дошкільників на засадах етнопедагогіки та недостатньою сформованістю у вихователів екологопедагогічної та етнопедагогічної компетенцій;

- між актуалізацією проблеми підготовки майбутнього вихователя до екологічного виховання дошкільників та недостатнім науково-методичним забезпеченням формування відповідних умінь у студентів;

- між усвідомленням студентами важливості формування уміння реалізовувати екологічне виховання дошкільників та відсутністю спеціальної підготовки.

На нашу думку важливим змістовим компонентом професійної підготовки майбутніх вихователів до екологічного виховання дошкільників на засадах етнопедагогіки є застосування педагогічних ідей народу в сучасній науково-педагогічній практиці. За свою багатовікову історію український народ накопичив велику кількість цінних знань про дітей і їхнє виховання, які принагідно представлені в народній педагогіці. Насичення цим матеріалом усіх складових методичної системи створює передумови для ефективного виховного процесу дошкільників. Народні знання привчають дітей глибоко розуміти природу рідного краю, пізнавати невідомі ще особливості

тваринного і рослинного світу. Зазначені аспекти виступають підґрунтям для визначення загальних теоретичних положень про можливість включення етнопедагогіки у систему екологічного виховання дошкільників.

Відтак, у контексті сучасних соціально-економічних змін, реформування концептуальних і структурних основ національної системи освіти, особливої значущості набуває підготовка майбутніх вихователів до екологічного виховання дошкільників на засадах етнопедагогіки.

Розкриваючи значення етнопедагогіки у підготовці майбутніх вихователів, ми зосередили увагу на питанні еколого-педагогічної готовності педагогів. Нами було з'ясовано, що у свій час науковою розробкою питань з даної проблеми займалися О. Дорошко, Б. Йоганзен, В. Сенкевич, В. Сластьонін, Т. Чурилова та ін. Так, В. Сластьонін, розкриваючи зміст готовності майбутніх педагогів, дає наступне тлумачення поняттю: еколого-педагогічна готовність педагога – це система впорядкованих характеристик, серед яких домінують громадська і професійна відповідальність, оволодіння науковими основами пізнання, охорони, перетворення природи, а також знання цілей і завдань екологічного виховання [5, 231], а І. Зверева серед вимог до еколого-професійної підготовки педагога виділяє необхідність формування у нього почуття громадянського обов'язку та засвоєння ним системи наукових знань, умінь і навичок, які забезпечують готовність до реалізації завдань екологічної освіти і виховання.

У межах досліджуваної нами проблеми важливою є думка М. Євтуха. Виходячи з того, що основу професійної підготовки майбутніх педагогів становлять педагогічні дисципліни, автор акцентує увагу на оновленні їх змісту, глибокому вивченні національних особливостей системи виховання та навчання в Україні, що ґрунтується на народних традиціях, народній педагогічній спадщині [2, 66-76]. Відтак, у сучасній професійній підготовці майбутніх вихователів важливу роль може відігравати потужний еколого-виховний потенціал українського народу. У зв'язку з цим актуальності

набуває підвищення вимог до особистості майбутнього вихователя, його професійно-педагогічної компетенції.

Проблемам екологічної освіти та виховання майбутніх педагогів присвячено праці М. Бойчевої, М. Дробноход, Т. Тарасенко та інших. На думку педагогів-науковців, кінцевою метою екологічної освіти у вищій школі має бути не просто систематичне ознайомлення з новітніми науково-екологічними розробками, а формування екологічної свідомості екоцентричного типу, тому що тільки свідомість визначає поведінку людини, її діяльність, екологічну культуру [6, 74-77]. Науковець М. Дробноход серед основних завдань екологічної освіти майбутніх педагогів виділяє такі: засвоєння загальних і спеціальних знань про сутність природних явищ, взаємозалежність і взаємодію суспільства, людини і природи; інтеграція екологічної, загальнокультурної та професійної складових компетентності майбутнього спеціаліста та ін. [1, 46].

На сучасному етапі розвитку нашої держави вже започатковано процес створення різних екоосвітніх структур. Інформація природоохоронного характеру вводиться до програм з усіх навчальних предметів і всіх навчальних закладів. Але, незважаючи на те, що орієнтація на світовий стандарт в умовах входження у ринкові відносини української держави зумовлює новий підхід до якісної підготовки спеціалістів, формування у них необхідних професійних знань, ряд науковців та педагогів (В. Кудрик, М. Машовець та ін.) зазначають, що екологічна освіта у вищих навчальних закладах нашої держави продовжує бути фрагментарною, слабкою в концептуальному відношенні, декларативною, а отже й не ефективною [3,24]. Сучасні дослідження щодо засобів екологічної освіти досить різноманітні. Деякі дослідники будували технологію виховання екологічної культури на основі окремого засобу: туристично-краєзнавча діяльність (Т. Вайда); краєзнавчий матеріал (С. Совгіра); на засадах «глибинної екології» (М. Колесник); еколого-педагогічні особистісно-розвивавальні ситуації (К. Бабакіна) та ін. [4, 58].

Більшість освітніх систем доволі успішно спромоглися забезпечувати первинну екологічну поінформованість дітей і молоді, але досі ще перебувають у стані постійної модернізації і розширення вищої спеціалізованої екологічної освіти [2, 248]. Сучасна система підготовки майбутнього вихователя до реалізації світоглядних функцій освіти поки що перебуває у стані активних пошуків шляхів оптимізації готовності педагога до вирішення глобальних суспільних проблем, у тому числі проблем екологічних. Аналіз сучасних науково-теоретичних та методичних підходів до екологічної підготовки педагога свідчить про те, що у даному аспекті поки що відсутня єдина думка щодо системи професійної освіти педагога.

Відтак, система підготовки майбутнього педагога до екологічного виховання дошкільників на засадах етнопедагогіки має враховувати принципи екологічної освіти – її безперервність та міжпредметність; взаємозв'язок краєзнавчого, національного, регіонального і глобального підходів до розкриття проблем навколишнього середовища; спрямованість на розвиток емоційно-ціннісної сфери особистості з метою гармонізації стосунків з природою.

Література

1. Дробноход М. І. Філософія екологічної освіти: концептуальні основи / М. І. Дробноход // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 3. – С. 43–49.
2. Євтух М. Б. Пріоритети професійної підготовки вчителя в системі університетської освіти / М. Б. Євтух // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002: [зб. наук. праць до 10-річчя АПН України]. Ч. 2. – Харків: ОВС, 2002. – С. 66–76.
3. Кудрик В. В. Екологічна культура студентів як загальнолюдська цінність: наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: [зб. наук. праць] / В. В. Кудрик, М. В. Машовець. – Вип. 27. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2009. – С. 245.

4. Теория и практика педагогического эксперимента / [под ред. А. И. Пискунова, Г. В. Воробьева]. – М.: Педагогика, 1979. – 208 с.
5. Слостенин В. А. Общая педагогика / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев. – М., 2002 – 451 с.
6. Хромико М. В. Формування екологічної свідомості як мета екологічної освіти та виховання студентів / Хромико М. В. // Проблеми педагогічних технологій: зб. наук. праць. Вип. 2. – Луцьк, 2004. – С. 74–77.

